

**Батыс Қазақстан облысының
қаржы басқармасы**

**2027–2029 жылдарға арналған
ОБЛЫСТЫҚ БЮДЖЕТ ШЫҒЫСТАРЫНА
БЮДЖЕТТІК ШОЛУ ЖҮРГІЗУ
ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ БОЙЫНША
ҚОРЫТЫНДЫЛАР МЕН ҰСЫНЫСТАР**

Орал қ. 2026 жыл

1. Кіріспе

Қазақстан Республикасы Бюджет кодексінің 74-бабына және Ұлттық экономика министрінің міндетін атқарушының 2025 жылғы 23 мамырдағы № 33 бұйрығымен бекітілген шығыстарға шолу жүргізу қағидаларына сәйкес, Батыс Қазақстан облысының Қаржы басқармасы тұрақты сипаттағы сөзсіз базалық шығыстардың (*бұдан әрі — СБШ*) негізділігін талдау, бюджет қаражатын пайдаланудың тиімділігін бағалау және 2027–2029 жылдарға арналған жоспарлы кезеңге бюджеттік бағдарламалар әкімшісінің (*бұдан әрі — ББӘ*) шығыстар лимиттеріне енгізілуге тиіс шығыстар көлемін анықтау мақсатында шығыстарға шолу жүргізді.

2. Шолудың мақсаты мен міндеттері

Мемлекеттік функциялардың орындалуын және міндеттемелердің атқарылуын қамтамасыз ету үшін қажетті СБШ-ның экономикалық тұрғыдан негізделген көлемін анықтау.

Міндеттерге мыналар кіреді:

- шығыстардың құрылымы мен динамикасын талдау;
- мәлімделген қажеттіліктің негізділігін бағалау;
- шығыстардың өзгеруіне әсер ететін факторларды анықтау;
- бюджет қаражатын пайдаланудың тиімділігін талдау;
- шығыстарды оңтайландыру бойынша ұсыныстар әзірлеу.

3. Дереккөздер

Бюджеттік шолудың негізіне 2023–2025 жылдардағы бюджеттің атқарылуы туралы келесі дереккөздер пайдаланылды:

- бекітілген бюджет және нақтыланған бюджеттік көрсеткіштер;
- Қазақстан Республикасының әлеуметтік-экономикалық даму болжамы;
- болжамды индекстеу, тарифтердің өзгеруі және өзге де міндетті төлемдер туралы мәліметтер.

4. Талдаудың негізгі параметрлері

Жүргізілген талдау аясында қаралды:

- жылдар бойынша шығыстардың көлемі;
- сөзсіз базалық шығыстардың құрылымы;
- бюджеттің атқарылу деңгейі;
- шығыстардың динамикасы;
- индекстеудің, тарифтердің және инфляциялық процестердің әсері;
- заңнамада белгіленген міндеттемелердің болуы;
- қаржыландыру көлемдерінің өзгеруіне әсер ететін факторлар;
- 2026–2028 жылдарға арналған ЖСТ көлемдері.

5. Ықтимал нұсқаларды талдау

2027–2029 жылдарға арналған облыстық бюджет лимиттерін қалыптастыру кезінде екі тәсіл қарастырылады: қолданыстағы облыстық бюджеттің параметрлерін ескеру және өткен жылдардағы атқарылуды талдау.

1-нұсқа: Лимиттерді 2026–2028 жылдарға арналған қолданыстағы облыстық бюджет негізінде қалыптастыру, соның ішінде:

2027 жылға – 634,7 млрд. теңге;

2028 жылға – 673,9 млрд. теңге;

2029 жылға – 629,9 млрд. теңге.

Бұл тәсіл кезекті жоспарлы кезеңге шығыстардың қалыптасқан көлемдерін тарата отырып, 2026–2028 жылдарға арналған облыстық бюджеттің бекітілген параметрлерін негізге алуды көздейді. Бұл ретте 2029 жылға тиісті индекстеуді және басқа да міндетті түзетулерді ескере отырып, 2028 жылдың параметрлерін пайдалану ұсынылады.

Оң жақтары: бұл тәсілдің басты артықшылығы — бюджет процесінің тұрақтылығы мен сабақтастығын қамтамасыз ету. Қолданыстағы бюджет параметрлерін негіз ретінде пайдалану бұрын қабылданған міндеттемелерді қаржыландыруды сақтауға және шығыстардың базалық бағыттары бойынша қаражат тапшылығы тәуекелдерін барынша азайтуға мүмкіндік береді. Бұдан бөлек, мұндай нұсқа бюджеттің болжамды параметрлерін жедел қалыптастыруға және жоспарланып отырған шығыстардың бұрын бекітілген бюджет көрсеткіштерімен салыстырмалылығын қамтамасыз етуге жол ашады.

Теріс жақтары: бұл тәсіл негізінен инерциялық сипатқа ие және бюджет қаражатына деген нақты қажеттіліктің өзгерістерін толық көлемде ескермейді. Қолданыстағы қаржыландыру көлемдерін сақтап қалу жекелеген бағыттар бойынша қаражаттың жетіспеушілігіне, сондай-ақ өзектілігі төмендеген іс-шараларға шығыстардың сақталып қалуына әкеп соғуы мүмкін. Сонымен қатар, мұндай нұсқа ағымдағы басымдықтар мен нақты қажеттіліктің өзгеруін ескере отырып, бағдарламалар арасында ресурстарды қайта бөлу мүмкіндіктерін шектейді.

Қорытынды: бұл тәсіл шығыстар лимиттерін қалыптастырудың базалық сценарийі ретінде пайдаланылуы мүмкін. Сонымен бірге, оны қолдану негізінен бюджет параметрлерінің тұрақтылығын қамтамасыз ету қажет болған жағдайларда мақсатқа сай келеді.

2-нұсқа: Лимиттерді бюджеттік бағдарламаларды жеке талдау негізінде қалыптастыру, соның ішінде:

2027 жылға – 687,2 млрд. теңге;

2028 жылға – 686,8 млрд. теңге;

2029 жылға – 706,6 млрд. теңге.

Бұл тәсіл әрбір бюджеттік бағдарламаны оның іске асырылу ерекшеліктерін, қаражаттың нақты игерілуін, атқарылу нәтижелерін,

мемлекеттік сатып алулардың (шарттардың) қорытындыларын, республикалық бюджеттен берілетін жалпы сипаттағы трансферттер көлемін, жекелеген іс-шаралар мен жобалардың аяқталуын, сондай-ақ жаңа міндеттер мен міндеттемелердің туындауын ескере отырып, егжей-тегжейлі талдау жүргізуді көздейді. Бұл тәсіл аясында қаржыландыру көлемдері бірыңғай қағидат бойынша емес, шығыстардың әрбір бағыты бойынша нақты қажеттілікке сүйене отырып анықталды. Нәтижесінде, жекелеген бағдарламалар бойынша қаржыландыру көлемдері ағымдағы деңгейде сақталады, ал басқалары бойынша қажеттіліктің негіздемелері мен шығыстардың басымдылығына қарай ұлғаяды немесе азаяды.

Оң жақтары: бұл тәсілдің артықшылығы — лимиттерді әрбір бюджеттік бағдарлама бойынша нақты қажеттілік негізінде қалыптастыру мүмкіндігі болып табылады. Мұндай тәсіл бюджет қаражатын тиімдірек бөлуге ықпал етеді, өзектілігін жоғалтқан шығыстарды алып тастауға және қаражатты ең сұранысқа ие бағыттарға шоғырландыруды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Нәтижесінде, лимиттер бюджеттік бағдарламалар әкімшілерінің нақты қажеттіліктеріне және облыстың әлеуметтік-экономикалық дамуының ағымдағы жағдайларына барынша сәйкес келеді.

Теріс жақтары: мұндай тәсілдің нәтижелері есептеулер мен негіздемелердің сапасына байланысты болады. Жекелеген жағдайларда бұл тәсілді әртүрлі бағдарламаларға қолдану бұрын қалыптасқан қаржыландыру көлемдерінің өзгеруіне әкеп соқты, бұл көрсеткіштерді қолданыстағы бюджетпен салыстыруды қиындатты. Сонымен қатар, әрбір бюджеттік бағдарламаның өзіндік ерекшелігін ескеру қажеттілігі шығыстардың жекелеген бағыттары бойынша әртүрлі динамикаға, соның ішінде шығыстардың ұлғаюына да, төмендеуіне де алып келді.

Қорытынды: бұл нұсқа бюджеттік жоспарлаудың шынайылығы мен сапасы тұрғысынан ең негіздісі болып табылады. Лимиттерді әрбір бюджеттік бағдарламаны талдау негізінде қалыптастыру қаржыландыру көлемдерін нақты қажеттілікке барынша жақындатуға және бюджет ресурстарын тиімдірек бөлуді қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

6. Қорытындылар мен ұсыныстар

Жүргізілген талдау көрсеткендей, бірінші нұсқа бюджеттің қолданыстағы параметрлерінің сабақтастығын қамтамасыз етеді және қажетті түзетулерді ескере отырып, базалық шығыстарды қаржыландыруды бекітілген бюджет деңгейінде сақтап қалуға мүмкіндік береді.

Екінші нұсқа лимиттерді әрбір бюджеттік бағдарламаны талдау негізінде қалыптастыруды көздейді және бюджет қаражатына деген нақты қажеттілікті, бюджет саясатының функциялары мен басымдықтарының өзгерістерін толығырақ ескеруге жағдай жасайды.

Тұтастай алғанда, екінші нұсқа ең негіздісі болып табылады және шығыстар лимиттерін мемлекеттік органдар мен жекелеген

бағдарламалардың нақты қажеттілігін ескере отырып қалыптастыруға мүмкіндік береді.